

נוביני קרקובסקיה Nowiny Krakowskie

ארגון יוצאי קרקוב בישראל
Zwiazek Krakowian w Izraelu
Association of Cracowians in Israel

כתיבה, עריכה והבאה לדפוס: לילי הבר
ת.ד. 17209 תל אביב 6117102

cracowassociation@gmail.com

טלפון: 054-4436366, פקס: 09-9579540

<http://cracowassociation.blogspot.co.il/>

www.facebook.com/groups/cracowassociation

גליון 92, ספטמבר 2014 אלול תשע"ד

נהגה טובה, נהגה טובה ובריאות

בטאון ארגון יוצאי קרקוב בישראל

פתיתים,

מר תדאוש יעקובוביץ, ראש הקהילה היהודית בקרקוב מספר על חיי הקהילה היהודית בעיר היום. הראיון נערך בבית הכנסת "קופה" ברח'מיודובה
<https://www.youtube.com/watch?v=z5ZUoqj4yEg>

בקרקוב שאחרי המלחמה, ככל הנראה החל משנת 1946, פעל בית ספר יהודי.

מי למד שם? מה היתה הכתובת? באיזה מבנה פעל?

קבוצת סטודנטים מהמרכז ללימודי יהדות באוניברסיטה היגלונית בקרקוב, ביקרו בימי מבצע "צוק איתן" בישראל. הסטודנטים אורחו על ידי אוניברסיטת אריאל, טיילו בארץ במקומות הקדושים ליהדות ולנצרות, שמעו הרצאות על ישראל ויהדות, ונהנו מהחופש ומהים.

משרד עו"ד צבי נגלר מעדכן כי יש אפשרות להשיב את האזרחות הפולנית לילידי פולין וצאצאיהם יוצאי "עליית גומולקה" (1957), גם לגבי מי שהבקשה שלו סורבה בעבר. לפרטים אפשר לפנות למשרדו בטלפון 03-5601214 או 03-5609751.

בשכונת הדר יוסף בתל אביב נמצא רחוב קהילת קרקוב, ובו 14 בתים. הרחוב גובל ברחובות קהילת לבוב וקהילת רסיסטנסיה, וסמוך לרחובות קהילת ורשה, קהילת ביאליסטוק וקהילת בריסק.

המאמר "מספרים על..." ו"הבית בשרוקה ששקע" לקוחים מספרו של מאיר בוסק ז"ל "בין צללי העיר". סליחה על ההשמטה.

תערוכה חדשה במוזיאון היהודי בקרקוב

פוליטיים, מסמכים הנוגעים לקצינים יהודיים בצבא הפולני העממי, דרכוני הגירה, רשימות של מטלטלין שמותר היה לקחת, בולים, כרטיסים למיניהם, תמונות מ-Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Żydów (TSKŻ)

מי שיש לו תמונות או מסמכים מהשנים שמיד לאחר המלחמה ועד לעליית "גומולקה" מתבקש לשלוח למערכת ואנו נעבירם מיד לאוצרי התערוכה.

האוצרים של המוזיאון היהודי שבבית הכנסת הישן בקרקוב החלו באיסוף חומרים לתערוכה חדשה שתפתח בשנת 2015. התערוכה תעסוק בחיי הקהילה היהודית בקרקוב החל משנת 1945 ועד היום.

לצורך הכנת התערוכה מבקשים האוצרים לקבל תמונות ומסמכים מהווי החיים של יהודי קרקוב אחרי המלחמה, כולל תעוד של חיי היום יום, חגים, אירועים משותפים, פגישות, חיים חברתיים, חיים

פיצוי חד-פעמי ל"ילדי שואה"

בעקבות דרישתם של ארגוני ניצולי שואה בארץ וועדת התביעות הושג, בסוף אוגוסט ש.ז., הסכם עם ממשלת גרמניה על תשלום חד-פעמי ל"ילדי שואה", בגין סבל נוסף.

למענק החד-פעמי, בגובה 2,500 יורו, זכאים ניצולי שואה שנולדו בין השנים 1928 ל-1945, ואשר שהו במחנות או בגטאות או שחיו במסתור בזהות בדויה לפחות 6 חודשים בארצות שנכבשו על ידי הגרמנים (12 חודשים במדינות הציר).

תשלום המענק יתבצע באמצעות ועידת התביעות, החל מה-1.1.2015. ועידת התביעות תפרסם היכן אפשר לקבל את הטפסים וכיצד למלאם.

בית החולים היהודי ברח' סקבינסקה 8

פרופ' אלכסנדר ב. סקוטניצקי, פרופ' להמטולוגיה באוניברסיטה היגאלונית, מנהל מרכז סטרדום לדיאולוג וידיד גדול של היהודים, הוציא לאור, בפולנית, ספר שכותרתו Szpital Gminy Wyznaniowej "Zydowskiej w Krakowie 1866-1941". הספר, בן למעלה מ-100 עמודים, כולל כרונולוגיה של ארועים מרכזיים בבית החולים בשנים 1822-1941, היסטוריה קצרה של בית החולים, מסמך מרתק הכולל נהלים והנחיות לרופאים ולצוות המנהלי, רשימות של רופאים, של תרופות ומזון לחולים, ועשרות תמונות.

פרופ' סקוטניצקי סיפר כי החליט לכתוב את הספר לא רק על מנת לתעד ולשמר את זכרון בית החולים היהודי עבור יוצאי הקהילה שמנתה בעבר רבע מתושבי קרקוב, אלא גם עבור הרופאים העובדים היום בבית החולים שברחוב סקבינסקה 8, ואינם יודעים את קורותיו ותולדותיו של המקום במשך כמעט 150 שנה, עד לחורבן לפני למעלה מ-70 שנה.

מקרקוב, או כאלה המתגוררים מחוץ לקרקוב, אך אלה חייבים בתשלום.

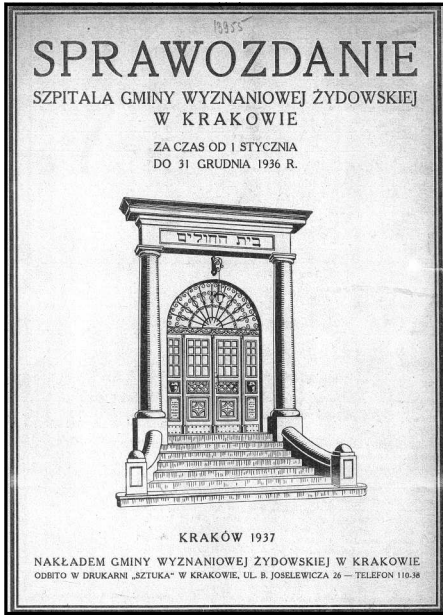
בכל מקרה, מספר המיטות התפוסות על ידי חולים יהודים משלמים (מקרקוב או מחוצה לה) לא יעלה על שליש ממספר המיטות בכל אחת מהמחלקות. אם מספר המיטות במחלקה אינו מתחלק ב-3 הרי צריך להקצות מיטה אחת יותר עבור חולים מקומיים שאינם משלמים.

האחראים לביצוע תקנות אלה הם הרופא מנהל המחלקה והנהלת בית החולים.

עדיפות ראשונה היא לחולים מקומיים עניים, אחר כך לחולים מקומיים משלמים, וחולים מחוץ לקרקוב הם בעדיפות שלישית.

בכל מקרה יש לתת עדיפות לאישפוז חולים במחלות מסכנות חיים או קשות על פני חולים אחרים.

יש לשחרר חולה המאושפז בבית

דוח שנתי של בית החולים, 1937

הטיפול בחולים עניים הוא ללא תשלום; יחד עם זאת הרופא המנהל את המרפאה יכול לבקש תשלום מאנשים בעלי אמצעים. במקרה והרופא אינו יודע מה מצבו הכלכלי של החולה, והחולה אינו נמצא בסכנת חיים, יכול הרופא לבקש מהחולה דוח על מצבו הכספי.

רופא חייב לבקר את חוליו לפחות אחת ליום, לפני השעה 10 בבוקר, ועל פי מצבם הרפואי של החולים יבקר אותם פעמים נוספות ביום. רופא מחלקה פנימית חייב לבקר את חוליו פעמיים ביום, דהיינו עד השעה 10 בבוקר ואחרי השעה 16:00 אחר הצהרים.

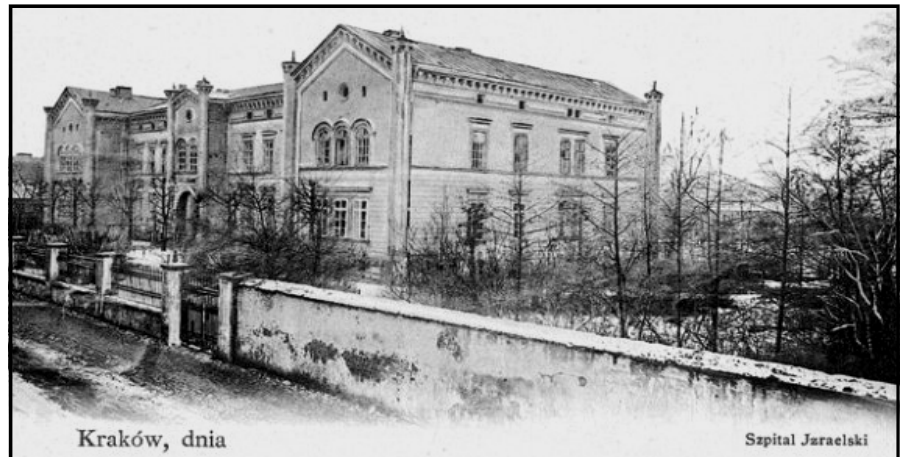
רופא הבית חייב לגור בבניין בית החולים ולהיות זמין לחוליו 24 שעות ביממה. אם הוא נאלץ להעדר מבית החולים עליו לעשות זאת לזמן הקצר ביותר האפשרי ושלאפשר יהיה להשיגו בכל רגע.

רופא הבית צריך להיות במטבח בשעת חלוקת ארוחת הבוקר, צהרים והערב, כדי לבדוק את איכות וכמות המזון המחולקת לחולים; רופא הבית אחראי גם על מלאי וחלוקת התרופות והמלאי הכללי.

ועוד ועוד.

מתוך הדוח הסטטיסטי של בית החולים ל-31 בדצמבר 1937, המתפרסם בספרו של פרופ' סקוטניצקי, אנו למדים כי בסך הכל אושפזו בבית החולים במהלך השנה 2,701 חולים, ועוד כ-34,000 קיבלו טיפול רפואי במרפאות החוץ.

(המשך בעמוד הבא)

בית החולים היהודי ברח' סקבינסקה, סוף שנות השלושים

החולים למעלה משלושה חודשים ללא שיפור במצבו.

במחלקה לחולים חסוכי מרפא, שבה 12 מיטות (8 לגברים ו-4 לנשים), אפשר לקבל אך ורק חולים עניים, תושבי קרקוב, הזקוקים לטיפול רפואי. למחלקה זו אי אפשר לקבל חולים בתשלום.

הרופא לא יגבה תשלום עבור כל טיפול שהוא. לרופא אסור לבקש או לקבל כל סוג של תשלום או מתנות, ורק עבור ביצוע ניתוח מותר לרופא המנתח לבקש ולקבל תשלום, אך רק מאותם חולים המשלמים עבור האשפוז.

טיפול רפואי במרפאות חוץ:

מתוך הכתובים עולה שביית החולים היהודי התמודד עם בעיות דומות לאלה שמתמודדת עמן המערכת הרפואית של ישראל היום. בבית החולים הונהגו למעלה מ-40 תקנות הנוגעות למגוון נושאים. בין היתר נכתב שם:

בית החולים נועד, בראש ובראשונה, לשרת את האוכלוסייה היהודית המקומית שאין באפשרותה לשלם עבור אשפוז, אלה הם יהודים המתגוררים בקרקוב לפחות שנה, והם יקבלו טיפול רפואי ללא כל תשלום.

אם בבית החולים יש מיטות פנויות מחולים עניים מקומיים, הרי אפשר לקבל חולים יהודים בעלי יכולת

בית החולים היהודי (המשך)

מחלקת הילדים בבית החולים היהודי

מהדוח לשנת 1936 אנו למדים כי 60% מהמאושפזים היו נשים; 65% מהמאושפזים היו תושבי קרקוב; ו-1% היו נוצרים. בשנת 1931 היו, על פי המפורסם בספר, כ-2,400 רופאים יהודים בקרקוב.

בשנים 1939-1940 הועסקו בבית החולים 54 רופאים, אך רק 8 מהם קיבלו משכורת מהקהילה היהודית והאחרים עבדו ללא תשלום. מתוך 36 עובדי הסגל הזוטר רק 19 הועסקו בשכר.

עד להעברת בית החולים לגטו, בסוף דצמבר 1941, נוהלה המחלקה הפימית של בית החולים על ידי ד"ר מקסימיליאן בלאסברג וד"ר יוליאן אלכסנדרוביץ. הרופאים הנוספים במחלקה היו: ד"ר מטילדה לב, ד"ר אוטו שוורץ (מ-צ'יישין), ד"ר ויקטור קלפר, ד"ר זיגמונט פישר, ד"ר לודביג גרוס, ד"ר ארתור הוזמן, ד"ר לודיה זנברג וד"ר מקסימיליאן ולד. המחלקה הכירורגית נוהלה על ידי ד"ר יוסף נוסנפלד והועסקו בה ד"ר פרדיננדה לבקוביץ, ד"ר רוזליה בלאו ובני הזוג הרופאים ברומנפלד. המחלקה הגניקולוגית נוהלה על ידי ד"ר יאן לכס ויחד עמו עבדו ד"ר אדה פניגר, ד"ר סופיה אלטסטטר וד"ר שיעה הנדלר. המחלקה האורולוגית נוהלה על ידי ד"ר רוזולד לכס, בחולי מרפאת אוזן-גרון טיפל ד"ר ברונו פלין ופליקס גרונבאום, רופא העיניים היה ד"ר מירובסקי והרדיולוגים היו ד"ר טאופיל בלובאום וד"ר אריק דורנפסט. בסוף שנת 1940 טיפלו ד"ר מתילדה לב וד"ר רגינה כץ בחולי השחפת.

- כרוניקה של בית החולים היהודי ברחוב סקבינסקה: 1822
- בניית הקומה הראשונה של הבניין ובו 8 חלונות הפונים לחזית עבור 26 חולים.
- 1838 הגדלת המבנה הקיים כך שאפשר יהיה לאשפז 36 חולים. הרופא הראשי: ד"ר שאול רוזנצוויג
- 1855 לרופא ראשי מונה ד"ר יוסף אוטינגר.
- 1861 ביוזמתו של ד"ר אוטינגר נבנה בנין חדש לבית החולים.
- 1866 הבנין החדש ברחוב סקבינסקה 8 החל לפעול (קיים עד היום).
- 1881 בית החולים הורחב ובו 50 מיטות.
- 1897 החלה לפעול מחלקה לכירורגיה ולפסיכיאטריה
- 1899 נפתחה מחלקה למחלות נשים
- 1902 נפתחו מרפאות אוזן-גרון, רפואת עיניים ועור לחולי חוץ

- 1925 בית החולים נפתח מחדש לאחר שיפוצים הכרחיים בשל מלחמת העולם הראשונה. הרופא הראשי הוא רופא הילדים ד"ר יאן לנדאו. בבית החולים 150 מיטות; מחלקות: פנימית, כירורגית, גניקולוגית, ילדים, אף-אוזן, אורטופדיה ומרפאות חוץ למחלקות אלה.
- מ-1925 ועד 1935: נחנכו מרפאות חוץ נוספות: שיניים, אורולוגיה, רנטגנולוגיה, הריון, וכן מעבדות בקטריוולוגיות וכימיות.
- 1933 הוקמה אגודת ידידי בית החולים.
- 1937 ד"ר יוסף נויסנפלד מונה לרופא ראשי, לאחר פטירתו של ד"ר יאן לנדאו.
- 1938 בתרומתה של גבי פאני שנקר הוקם בית כנסת במקום.
- מ-1937 ועד 1939 נבנה אגף חדש בן שלוש קומות שמומן מתרומות שנאספו על ידי אגודת ידידי בית החולים.
- 1939.9-1941 בית החולים שבו כ-100 מיטות משרת אוכלוסייה של עד 80,000 איש.
- 1941.12.21 בית החולים מועבר אל הגטו, לרחוב יוזפינסקה 14, ושטחו כ-20% משטח בית החולים ברחוב סקבינסקה.
- בניין בית החולים בסקבינסקה הפך, ביוזמת הגרמנים, למחסן רהיטים.

דלתות ארון הקודש מבית כנסת ע"ש וולף פופר

כיום משמש המבנה, בהסכמת הקהילה היהודית, כמרכז תרבות. בשנות ה-50 של המאה ה-20 נודע ליוסף שטיגליץ, אספן אמנות איש קרקוב, על הימצאותן של הדלתות בביתו של יהודי בניו יורק, כשהן מותקנות על גבי ארון קודש חדש. שטיגליץ רכש את הדלתות והעבירן ארצה והן מצויות ב"היכל שלמה" שבירושלים. דלתות ארון הקודש עשויות עץ מגולף וצבוע בצבעי טמפרה והן מעוטרות, בין היתר, בפסוק וארבע החיות על פי פרקי אבות, פרק ה', משנה כ': "עז כנמר קל כנשר רץ כצבי וגיבור כארי". בנוסף, בין העיטורים מופיעים גם ארבעת המינים וכן תמר, גפן וההיכלית – היא דגם בית המקדש.

בשנת 1620 הקים וולף (בוצ'יאן) פופר, אחד הסוחרים העשירים בקרקוב, בית כנסת, שקיבל את הכינוי "הקטן", ברחוב שרוקה 16 בקז'ימיני (התאריך רשום על שלט שמעל השער שלפני בית הכנסת). בית הכנסת כלל אולם תפילה קטן, עזרת נשים וחדר נוסף בקומה הראשונה, ונמצא בבנין מלבני, צמוד לקיר המזרחי של מה שהיה חומת העיר.

במשך השנים ירדו מנכסיהם עשירי העיר אשר נהגו להתפלל בבית הכנסת, וגם האגודה שקיבלה בעלות על בית הכנסת ירדה מנכסיה; אוצרותיו יקרי הערך נמכרו וביניהם וילונותיו ואף דלתות ארון הקודש, שהיו מיוחדות ועשירות במיוחד.

בזמן מלחמת העולם השנייה חדל המבנה לשמש כבית כנסת. נותר ממנו רק הבניין המרכזי עם אולם התפילה ועזרת הנשים, ותכולת בית הכנסת פוזרה או הושמדה.

קייץ 1942, הרצח בפודגורקי טינייצ'קה שבמהוז קרקוב

העיד: "הבית של משפחתי היה ברחוב בטורי. למרות האיסור, הצצתי בהסתר על השיירה העלובה. היהודים סחבו חבילות, תרמילים, מזוודות. כל אחד ניסה לקחת מה שהיה נראה לו נחוץ ביותר. היה יום חם, אך היהודים היו לבושים במעילי חורף, כי חשבו שלוקחים אותם למזרח, ושם הרי קר. היהודים התנהלו בשקט ובצורה מכובדת, אך הייתה תחושה קשה שהם הולכים לסופס".

תושבים אחרים העידו שבתחנה המתינה להם רכבת עם כ-30 קרונות להובלת בהמות, אטומים לגמרי עם סורגים על החלונות. על רצפת הקרונות היה מפוזר קש עם שכבת סיד. ברכבת היו גם מספר קרונות רגילים לחיילים שאבטחו את הטרנספורט. בתחנה המתינה קבוצת יהודים נוספת, שחנתה כבר יומיים במקום, תחת כיפת השמיים. העיד אחד התושבים: יומיים לפני גירוש היהודים מסקאבינה, יצאתי עם ידיד לתור את העיר. הסצינה שאליה נקלעתי, זיעזעה אותי עד היסוד. סמוך לתחנת הרכבת ישבו על הארץ יהודים שרוכזו מהעיירות הסמוכות, ולא נמצא להם מחסה. היהודים נצטוו להעמיס את מטלטליהם בקרונות האחרונים, ולעלות בעצמם לשאר קרונות הרכבת. הגרמנים היכו בהם באכזריות, ואם מישוהו מהיהודים נפל מהמכות שקיבל, הוא נורה במקום. אנשים צרחו ונאבקו לעלות לרכבת וכך להינצל ממות הגרמנים. הקרונות נאטמו וננעלו, וכך היהודים המתינו שעות בחום עד שבלילה נמצא קטר, והרכבת יצאה לדרך.

בספר "בלויץ" מובאת עדות של ברנד פליישמן: "3800 יהודים הועמסו על הרכבת, 160 איש בכל קרון. רכושם ומעט המזון שהביאו נלקח מהם. על רצפת הקרונות פוזר סיד עם שכבת קש. תושבי סקאבינה ידעו היטב על המתרחש ברחובות העיירה. סיפר אחד מהם: "בשעות אחה"צ יצאתי לרחוב. שמעתי יריות בודדות – הגרמנים ירו ביהודים חולים ובאלה שניסו לברוח. ראיתי זקנים מעמיסים את הגופות על עגלה בגן קונופקינה, ביניהם את גופתה של יוליה, רופאת השיניים, שנמצאה בין השיחים של הגן". אחר סיפר על ניסיון בריחה של לאון גרונברג: "כשהגרמנים הקיפו את העיירה, חלץ גרונברג את נעליו, פשט את מעילו והעמיס על כתפיו מוט עם דליים מלאים בשפכים מבור הביוב של הכפר. הוא הגיע עד פסל הקדושה רוזלי בדרך המובילה לקרקוב. שם זיהו אותו הגרמנים וירו בו". מעשהו העלה על נס את אומץ הלב של אלה מהיהודים שלא נכנעו לגורל שקבע להם הצורר.

בשנת 2005, נערך בטינייצקה טכס גילוי מצבה שעליה נכתב: "בשני קברי אחים אלה קבורים 500 יהודים תושבי קרקוב והסביבה, קרבנות הנאצים שנרצחו בקיץ 1942".

על המצבה מופיעים שמותיהם של אלה מהקרבתנות שזוהו:

אברהם ישראל ורגינה זילונקי; אמה בורנמן-סטרומפן; בייזינסקי מזבירזב; חיים ואסתר חון מסקאבינה; פלטשרובה ובתה מסק אווינה; פוייר מפיקאר; ברנד פליישמן; גצל גולדשמידט מפילפוביץ; יהודה גולדשטיין; גרונברג מסק אווינה; שמואל ושרה (נולדה ברנר) קנר; קנר מקרקוב; זיגמונד קליינברג זלונקי; קליינרולר + 3 ילדים; קנלר; ברנד לנדאו; אוסטר מקרקוב

נייגביץ (האשה); זיגמונד ואסתר פורנסקי מקרקוב; יהודה רוטשטיין; דוד רומן וסאשה שיינהרץ מפילפוביץ; אטינקה שמיידלר; הרמן דזיזיק שפילמן; יוליה וילבורני ויינברגר; פרדריק ורומן ויינהבר; צימרשפיץ.

סקאבינה (Skawina). עיירה בדרום מערבה של קרקוב. העיירה היתה שייכת למנזר בטינייצ' ולכן נאסרו בה מגורי יהודים עד למחצית השניה של המאה ה-19. לפני המלחמה גרו במקום כ-300 יהודים בלבד.

לפי פקודתו של מושל קרקוב מ-1941.7.4 היתה סקאבינה לאחד מישובי הנפה שהותר ליהודים להתגורר בה וכך התרכזו במקום רבים מיהודי קרקוב והסביבה.

בתחילת יולי 1942 הגיעה פקודה ממפקד המשטרה הגרמני של אזור קרקוב, שרנר, שעל כל יהודי אזור קרסנדורף לעזוב את בתיהם ולעבור לסקאבינה. רוב היהודים גרו בגטו קרקוב, לאחר שרוכזו שם מכפרי הסביבה, ומעטים, שהיו להם חלקות חקלאיות, נשארו עוד בבתיהם. ב-7 ליוני נצטוו כל היהודים להתאסף על שפת נהר הויסטולה, במקום שעגנה מעבורת, ומי שינסה להתחמק ייהרג. היהודים הגיעו למעבורת שחיברה בין פייקארי וטינייצ'ק. לאחר מספר ימים המעבורת התחילה בהעברת היהודים לטינייצ'ק ומשם בעגלות לסקאבינה.

בשלב מסויים השיירה עוכבה על ידי חיילים גרמנים ונערכה סלקציית פתע. 150 יהודים זקנים, ילדים וחולים הוצאו מהשיירה. יהודים אלה הועמסו על 3 משאיות ונלקחו ליער סמוך. גם צעירים היו בין אלה שהועמסו על המשאיות. זקני טינייצ'ק זוכרים את רצח היהודים עד היום הזה. קבוצת נערים מקומיים שגוייסה על ידי הגרמנים חפרה 3 בורות ארוכים. שמרו עליהם אנשי א.ס.א. הגרמנים מדדו את הבורות ע"י השכבת הנערים הפולנים בתוכם. כאשר הבורות היו מוכנים, הגיעה משאית עמוסה בסיד פעיל, והנערים פיזרו אותו בתוך הבורות. בשלב זה פונו הנערים הפולנים מהיער, ואז הגיעו 3 משאיות עמוסות ביהודים. היהודים נצטוו להתפשט ואת דברי הערך שלהם להניח בצד. הגרמנים ירו ביהודים, שנפלו לבורות, פצועים והרוגים בערבוביה, שורה אחרי שורה. הפולנים ששהו במקום העידו לאחר מכן, שהפעולה התנהלה ללא בכי, ללא צעקות. נשמע רק אש המקלעים. כל שכבת גופות כוסתה בשכבת סיד ועליו מעט אדמה.

הנערים הפולנים הוחזרו לאתר הרצח, ונצטוו לסיים את מלאכת כיסוי הבורות. הם דיווחו לאחר מכן שתוך כדי עבודתם, האדמה עדיין זזה. בשולי הבורות היו מונחים שאריות בגדים עם כתמי דם. לצעירים היה ברור מה ארע במקום זמן קצר קודם לכן.

היהודים הנותרים הגיעו לסקאבינה, שם הוטל על האוכלוסיה היהודית במקום לקלוט אותם. לפרנסי העיירה הלא-יהודים הובטח שיהודים אלה יועברו במהירות מזרחה לאזורים כבושים ברוסיה.

במחצית השנייה של חודש אוגוסט, הוקף הכפר ביחידות א.ס.א. המורכבות מגרמנים, אוקראינים ומתנדבים מארצות הבלקן. אסור היה ליהודים לצאת מהעיירה. ב-28 לאוגוסט 1942, התפרסמה פקודה מטעם מפקד ה-א.ס.א. והמשטרה בקרקוב שלמחרת היום מתחילים הטרנספורטים של יהודי סקאבינה למזרח. ב-29 לאוגוסט בשעה 10 בבוקר, רוכזו כל היהודים בכיכר השוק. בסלקציה שנערכה במקום הוצאו כ-300 איש, זקנים וחולים, ליער "און בגיינקי", שם נורו ונקברו בקבר אחים (אחרי המלחמה הוקם במקום מפעל אלומיניום).

בעת האקציה הוכרז עוצר בעיר, ועל התושבים הלא-יהודים נאסר לצאת מבתיהם, ואף אסור היה להסתכל על הנעשה דרך החלונות. אנשי א.ס.א. עברו מבית לבית והוציאו יהודים שניסו להתחבא. אחד מתושבי הכפר

רפאל שרף מספר על קז'ימייז

שער הכניסה לבית סוסר ברחוב קרקובסקה 13
ושלט המכריז על "מסעדת תורן"

לכו ברחובות גרודזקה ובסטרדום, שבו נמצא קולנוע "ורשה", הבלתי נשכח, בו התקיימו עצרות פוליטיות, כמו זו שבה נאם זאב ז'בוטינסקי לאחר רצח ארלזורוב. עלו ברחוב דיטלה, עורק התחבורה הנמשך מגז'גוז'ק ועד הויסלה, וכבר אתם נמצאים בלבו של הרובע היהודי לשעבר, קז'ימייז. כאן היתה מסעדת תורן (Thorn), וכאן עמד בית סוסר (Süsser) שבחצרו התכנסו ההמונים לעצרות מחאה – וסיבות לכך לא חסרו. לא היו מיקרופונים או רמקולים, והנאומים התנהלו בדיבורים רמים ממרפסת הבנין.

מבוך הרחובות והסמטאות נושאים שמות מהתנ"ך: יעקובה, יוזפה, איזקה, אסתרה, וכאן גם בית הכנסת המפורסם על שמו של הרמ"א, הוא הרב משה איסליש, ובית הכנסת הגדול הקרוי "הישן".

בפינת בז'וזובה (Brzozowa) ו-פודבז'זה (Podbrzeza) היה עולה ניחוח של לחם טרי מהמאפייה של בייגל, ושם עמד בית הספר היסודי ובית הספר התיכון העברי. לפני כמה שנים, נפל בחלקי להשתתף בטקס הסרת הלוט מעל שלט זכרון, בפולנית ובעברית, שהוצב בחזית הבנין, והמזכיר לעוברים ושבים שכאן היה מוסד יהודי. היה זה מוסד חינוכי עם תכנית לימודים חילונית, המחוייבת בבתי ספר תיכוניים ממלכתיים, בנוסף, לימדו כאן נושאים יהודיים - תנ"ך והיסטוריה של ספרות עברית. התלמידים הגיעו לבית הספר גם משכונות מרוחקות ואפילו מווילניצ'קה. שכן הלימוד היה סביר, ורבים היו זכאים להנחה או פטור מתשלום. רבים היו התלמידים שעברו דרך שערי בית הספר, היה זה נווה מדבר שבו אפשר היה ללמוד ולהתחנך, ולחיות באשליה שהעולם היה וישאר ידידותי.

ברחוב מיודובה נמצא בית הכנסת הפרוגרסיבי, הטמפל, שבו היה מטיף ד"ר אוזיאש יהושע טהון, שהיה מנהיג ציוני וחבר הפרלמנט הפולני. לא רחוק משם היו בתי כנסת אחרים: פופר, קופה, איזיק, ו-הגבוה. ברחוב אוז'שקובה (Orzeszkowa) בבית מספר 7 שכנו המערכת ובית הדפוס של העתון "נובי דז'ינניק", שהיה עיתון יומי יהודי בפולנית. עבור רוב קוראיו היה המקור העיקרי של מידע על מה שקורה בפולין, בפלשת'נה ובעולם, ומהדורה מיוחדת היתה מודפסת כאשר קרה דבר מה בעל חשיבות לקהילה היהודית.

ברחוב בוכנסקה (Bocheńska) היה התיאטרון היהודי, שבו הופיעו שחקנים מפורסמים וביניהם הקבוצה מווילנה עם יונה טורקוב. כאן הועלו מחזות של סופרים יהודים כמו פרץ, שלום עליכם, גולדפדן ואנסקי. מעבר לפינה, ברחוב סקבינסקה, היה משכנה של הנהלת הקהילה היהודית וגם של אגודת התעמלות יהודית.

אחד המרכזים של חיים יהודים היה מגרש הספורט של מכבי, שבו היו משחקי כדורגל בקיץ והחלקה בחורף. כל ענפי הספורט היו מיוצגים כאן: כדורגל, אתלטיקה קלה, כדור מים – שהיו אלופי פולין – ואחרים. בחגים האזרחיים הפולנים וב"ג בעומר היתה מובילה את התהלוכה התזמורת של בית הספר העברי, כשהדגל הלבן-כחול בראשה, ואחריה מופעי התעמלות וספורט.

לא רחוק משם היה מקום המפגש של "השומר הצעיר", תנועת נוער בעלת אוריינטציה שמאלנית. במקומות אחרים בקז'ימייז היו מקומות המפגש של ארגוני הנוער של העובדים, הסטודנטים ("השחר"), עקיבא, גורדוניה, מצדה ובית"ר.

לא כל הצעירים למדו, והיו כאלה שישבו בבתי קפה כמו "פליקס", "ביסנץ" ו-"ציגנריה" (שהתפרסם בתקופת הכיבוש בהתקפה של חברי תנועות הנוער היהודיות על הקצינים הגרמנים שישבו בו). בית הקפה המועדף עלי היה "יאמה מיכאליקה" (Jama Michalika) ברחוב פלוריינסקה בו הופיע הקברט "זילונה בלוניק" (Zilony Balonik) ואחרי כך "Słowka" של Boy (שעות רבות ישבתי שם, על ספת הקטיפה שהיתה ספוגה, בדמיוני, בדמעות הילדה).

מגיעים לרחוב שפיטלנה, שהיה אמנם מחוץ לקז'ימייז, אך במובן מסויים היה רחוב יהודי, ולא רק משום שעמד בו בית כנסת, אלא בשל החנויות לממכר ספרים עתיקים שהיו ברחוב, והיו בבעלות יהודים; היה זה כמעט אך ורק תחום יהודי. בתחילת כל שנת לימודים התקיים שם מעין קרנבל – תלמידים וסטודנטים מוכרים וקונים ספרי לימוד.

בשני צידי רחוב דיטלה, מנהר הויסלה ועד גשר הרכבת, היו למעלה ממאה בתים, בהם גרו כמה אלפי משפחות יהודיות. כשאני פוסע ברחוב נדמה לי שאני זוכר את כל אותם אנשים, שמות ופנים: איינהורן, יוהנס, לופטגלס, ליפשיץ, בלודר, זוננטאג, פולמן, אורנשטיין, רקובר, ווייסברוט, הולצר ועד לשניידר – אלה ממכבי וממי הסודה – כל אלה שחיו כאן.

רפאל פליקס שרף (1914-2004)
מתוך "מה לי ולך, פולין..."
ב- "פורום יהודי פולין"
(http://www.fzp.net.pl)

בית היתומים ברחוב דיטלה 64

רומן רוזדולבסקי, היה חוקר אוקראיני של כתבי מרקס, והותיר זכרונות מרגשים מתקופת שהייתו באושוויץ; בין היתר כתב בגרמנית מאמר "בית היתומים היהודי בקרקוב", שפורסם בעיתון "ארבאיטצאיטונג" מ-15 אפריל 1948. תרגום על ידי **מר מצל קורצמן**, נכדו של הרב דוד אלטר קורצמן הי"ד, שהיה מנהל בית היתומים.

בחודשי המלחמה הראשונים גרתי ברח' דיטלה בקרקוב. שכרתי חדר מסוחר יהודי ברחוב דיטלה 62. ברחוב דיטלה 64 שכן בית יתומים יהודי קרקובאי, בו שהו כ-200 ילדים בגילאים שונים, לבושים בגדים עלובים. לכולם היו עיניים כה עצובות.

יכול להיות שלא הייתי מבחין בקרבה לבית היתומים, אילולא העובדה שקולותיהם חדרו דרך הקירות לחדרי, וכך הפכתי, ללא כוונה, להיות עד לחייהם של הילדים. שמעתי איך הם לומדים, מתפללים, מבצעים תרגילי התעמלות ופשוט רועשים מעבר לקיר. בתחילה, לא שמחה אותי הקרבה, מאחר והרעש התמידי הפריע לי בקריאה, אך עם הזמן השלמתי עם הבלתי נמנע, והתחלתי לגלות עניין בחייהם והתנהלותם של היתומים, האזנתי לצלילי השפות הבלבי מוכרות, יידיש ואפילו עברית, שאותן לא הבנתי.

חדגוניות חיינו היום יומיים נקטעה לפתע על ידי יודנאקציון (האקציה היהודית) הראשונה, אשר על ביצועה פיקד המושל פראנק בדצמבר 1939. באותו יום של תחילת דצמבר, מוקדם בבוקר, הצצתי מבעד לחלון והופתעתי מנוכחותם של סוכני "שופו" (קיצור של שוף פוליצאי – משטרת ההגנה), בצידו השני של הרחוב. הם עמדו כשגבם אלי, לבושי מדים, מרוחקים זה מזה כ-10 צעדים. השורה נמתחה הרחק עד לאן שהעין מגעת. התלבשתי בחופזה ויצאתי בריצה לרחוב, שם ראיתי דבר אותו לא אשכח לעולם. כל האזור הוקף באנשי "שוף פוליצאי" אשר מנעו מכל יהודי לעזוב את השטח. משמרות אין

סופיות של אנשי "שופו" נעו לאורך צדו הימני של רחוב דיטלה ולאורך כל רחובותיה של השכונה.

בעזרת המון קהל "ארי" שהתאסף במקום, הובלו היהודים, שהוצאו מדירותיהם יחד עם אחרים אשר נעצרו ברח' דיטלה או ברובע קזימייז' עצמו. כמה יהודים החלו לקרוע את הרצועות מעל זרועותיהם וניסו לברוח, אך זוהו על ידי התושבים המקומיים, נתפשו על ידי עוזרי "שופו" הפולנים, ותוך רעש והמולה נשלחו לצדו השמאלי של הרחוב. בינתיים נוצר "כותל הבכי" היהודי. לאורך קירות הבניינים עמדו ללא ניע יהודים זקנים עם ידיים מורמות במשך מספר שעות, עד אשר אחד מאנשי "שופו" הרשה להם לעזוב את המקום. אחרים זחלו על ברכיהם לאורך המדרכה, כשהם אולצו לשתות את מימי השלוליות, ואחרים הוכרחו לנקות את נעליהם של סוכני "השופו" בעזרת מעיליהם.

באותו יום בבית היתומים היהודי שרר שקט. לא היו עוד תרגילי התעמלות ומשחקים. הילדים בכו. יכולתי לראות את פניהם החיוורים הצמודים לשמשות, עיניהם השקטות והמפוחדות מביטות של הנעשה ברחוב, מבלי להבין את הנעשה.

אך מה שראינו באותו יום ברחוב דיטלה היה רק פתיח לאקציה האמיתית, אשר אמורה היתה להתחיל בקזימייז' עם רדת החשיכה. כאשר פנסי רחוב הודלקו צעד משמר משטרתי ברחובותיה של העיר, מבית לבית, מדירה לדירה, תוך ביצוע שוד וגזל של כל דבר בו נתקל מבטם. הגברים הוכו, נשים ובנות הופשטו

לעיתים בכוח, רצפות הורמו ונקרעו ממקומם על מנת להיכחח שלא הוסתרו שם אוצרות סודיים. תוך זמן קצר החל באיזור ירי פראי אשר הופסק רק עם בוקרו של יום המחרת. בכי קולני ויבבות של אנשים שהושפלו, ניתן לשמוע בתדירות הולכת וגוברת.

אבל, הפלא ופלא, באותה שעה שמעתי מעבר לקיר קולות זכים של ילדים, השרים בגרמנית: מיליונים, שלבו ידיים, אהבו את כל העולם! אחי – מעל רקיע השמיים חייב אב טוב להתגורר!

יכול להיות שהיה זה עיסוק רגיל בשירה, ואולי הילדים עצמם החלו לשיר את השיר היפה. מי יודע?

זמן קצר לאחר מכן הייתי חייב לעזוב את דירת, מכיוון שהבניין כולו הוחרם לטובת אחד ממשרדי הגנרל גוברנמן. תושבי קרקוב היהודים אולצו לעבור להתגורר בגטו בפודגוזה, בצידו השני של נהר הויסלה. וכך שוב במקרה ראיתי את ילדי בית היתומים: הבוגרים גררו עגלות עם רהיטים ישנים והקטנים, ואפילו הקטנים מאד, נשאו בידיהם ספסלים וכסאות. לפחות הפעם הדבר לא לוה בהמון לועג.

הכלא של הגסטאפו בקרקוב ומחנות ההשמדה טרפו כמו בולענים את הקורבנות והעם הפולני נשטף בדם במלחמתו האבודה. היתומים הלכו בשקט ואיש לא הבחין בהם בדרכם הארוכה לאורך רחוב סטארובישלנה, המובילה לגשר שמעל הויסלה.

דלתות ארון הקודש מבית הכנסת של הרמ"א

למוזיאון ישראל נתרמו זוג דלתות של ארון הקודש שהיו בבית הכנסת הרמ"א (בית הכנסת ע"ש הרב משה איסרליש (רמ"א) הוקם במחצית השניה של המאה ה-16, על ידי אביו של הרמ"א בשנת 1553, לאחר שבית הכנסת שעמד במקום, והיה עשוי עץ, נשרף בדליקה). הדלתות נמסרו כתרומה אנונימית לזכרו של מתתיהו יעקובוביץ' מ-וודוביצה, שנספה בשואה, ורעייתו חיה-רבקה (הלנה).

הדלתות, גובהן 154 ס"מ ורוחבן 33 ס"מ, עשויות עץ צבוע וחלקו מצופה זהב. האמנים הם: זלמן, חיים ואניה(?) שניצר ו-וולוול ק.ס.

הדלתות מעוטרות בשני כלים ששימשו במשכן: המנורה ושולחן לחם הפנים שהיה במקדש, וכן פסוקים מספר שמות. על ענפי המנורה חקוקים פסוקים מבראשית ומתהילים.

<http://www.imj.org.il/Imagine/galleries/viewItemE.asp?case=27&itemNum=366114>

על החתונה אצל יהודי קרקוב

בשבת שלפני החתונה היתה נערכה חגיגת "ההכרזה" (אויפריפין). הקרואים היו באים לבית מדרשו של החתן, כולם נקראו לעלות לתורה, הרימו תרומותיהם לבית המדרש, לחזן, לשמש, למוסדות פילונטרופיים, ולבסוף הפגין החתן את יכולתו בהשמעת הברכות וההפטרה. לקהל המתפללים הוגשו עוגות "לקח", "יש", שקדים וצימוקים, וקרובי המשפחה הוזמנו לסעודה בבית החתן.

ביום החתונה היה האב לוקח עמו לתפילת שחרית בבית המדרש עוגת "לקח" ובקבוק "יש" ככיבוד למתפללים, ובשובו מהתפילה היו הולכים האב והאם לבית הקברות להזמין את הוריהם לחתונה.

ביום החתונה, משעות הבוקר, עבר השלטון במטבח דירת החתונה לידי הסארווער – המארגן והטבח הראשי. היה זה מר בלייכר, בן דודה של סבתי. יהודי גבוה, קל גוף, בעל זקן לבן וארוך, וכיפה שחורה וגבוהה לראשו. הוא היה מהלך כאשף במטבח ליד התנור הבווער והשולחנות העמוסים בכל מיני מצרכים לתבשיל ולמאפה.

בצהריים היו הדודות מחכות בחדר לתורן אצל הספר שהוזמן הביתה להתקין את תספורותיהן.

המיטות פורקו והוצאו לחצר. מהשכנים הושאלו כסאות ושולחנות, שסודרו בשתי שורות לאורך החדרים. על פני מפות לבנות הוצב

מנורות ובקבוקי משקאות. הקבצנים שחזרו על בתי קזימיני, היו מחלקים את "עבודתם" לכל ימות השבוע – כל יום – רחובות אחרים של הרובע. תמיד הם ידעו מתי ומי מהיהודים האמידים משיא את בתו, ואותו יום היו כולם מתדפקים על דלתותיו ומודיעים בפתח: באנו לברך את ר' פלוני במזל טוב ובהרבה נחת.

ברור שאז לא הסתפקו בנדבה רגילה. על חלוקת הנדבות בבית היתה ממונה הסבתא. המתרימים לחברות פילונטרופיות כ"הכנסת כלה", "ביקור חולים", "אסיפת זקנים", "בית יתומים וכד' היו באים זוגות זוגות ביום זה...

עם רדת הערב היו האורחים מתכנסים. הנשים המבוגרות היו מופיעות בדרך כלל בשמלות משי שחור, נוצץ, מקושטות בשלשלאות ובסיכות זהב ומחרוזות פנינים על צוואריהן. הצעירות יותר היו לבושות בשמלות חד-צבעיות – כחולות, אפורות או חומות. והנערות היו לבושות, לרוב, בשמלות לבנות... הגברים, חלקם מזוקנים בבגד משי שחור ובשטריימלים לראשיהם, וחלקם מגולחי פנים לבושי חליפות אירופאיות.

עם עלטה היו מביאים את החופה. מסדר הקידושין היה תמיד הרב הדיין, בן הדוד של הסבתא, ר' משה שמואל בלייכר, לימים ראש בית דין בקרקוב. הוא היה נמוך קומה, רחב

גוף, זקנו לבן, מצחו גבוה ובראשו כובע קולפק של פרוות שועל. החופה נפרשה. מחדר אחד הובלה הכלה בשמלתה הלבנה, ומחדר שני שממול – החתן בקיטל לבן. הבדחן עמד על כסא ובניגון עצוב, בידיש, בחרוזים, החל להשמיע שיר על אדם הבא לעולם בלי ששאלו לרצונו, בא לשמחת ילדותו עד הגיעו לעמוד מול גורלו בהכנסו לעול החיים – אך אם יזכה בברכת השם יהיו חייו מלאים עושר ואושר, כבוד ושמחה, אמן סלה. על לחיי הנשים, מחזיקות הנרות הדולקים, זלגו דמעות.

הרב סידר את הקידושין, החתן אמר את ה"הרי את...", שבר את הכוס... מזל טוב! ... מתחת לחופה נאמרו הברכות. הבדחן עלה שוב על הכסא, והעלה את שמות האנשים שבאו. הוא ברך אותם על רצונם לשמח חתן וכלה, ושוב חרו חרוזים מותאמים לשמותיהם של האורחים, בהכריו על מתנותיהם לזוג הצעיר. אלו נקראו "מתנות דרשה", אף שלא שמעתי בשום חתונה דרשה מפי החתן. החתן והכלה הובלו ל"חדר היחוד", שם הוגש להם "מרק הזהב" לאחר יום צומם.

הקרואים התיישבו לשולחנות, גברים לחוד ונשים לחוד. תמיד היה קצת צפוף, אך לאחר שסודרו שולחנות בשביל הילדים בחצר, הסתדרו תמיד העניינים. שרביט המלוכה היה בידי הסארווער. לא היה מומחה כמוהו בבישול הדגים בתבלינים שונים. תזמורת וריקודים לא היו בחתונות שבמשפחתנו, גם מה שמכונה "מחול מצווה" עם הכלה לא היה. לשאלתי השיב פעם אבא: מסורת במשפחתנו שאין להסתפק בשבירת הכוס בהעלאת זכר חורבן בית המדרש.

עם זאת, לכל החתונות שנערכו אצלנו, היה בא חזן בית המדרש שלנו, ר' נפתלי לבנברון, יהודי יפה פנים זוהרות, עטורות זקן אפרפר, עם שלושת בניו והללו היו ממלאים את הבית שיר ורינה.

על אף המשקאות הרבים שהוגשו לקרואים, לא היו בני משפחתנו שותים. יין עלה על שולחנם רק לקידוש ולהבדלה. אחת ההאשמות של אבא כלפי החסידים היתה שהללו המציאו תירוצים שונים לתאוות השתיה שלהם, וביום זכרון לנפטר טוענים הם ששתיית י"ש מעלה את נשמת הנפטר בשמים...

על פי מאיר בוסק, "בין צללי העיר" עמ' 142-144

גלויה משנת 1912 המתארת חתונה יהודית (שימו לב לתווים שבתחתית הגלויה. מתוך פרוו של "Dawna pocztówka żydowska" E.M.Duda ב הוצאת המוזיאון ההיסטורי של קרקוב

פרוייקט לשימור מורשת יהודית בפולין

מוזיאון גליציה בקרקוב יזם פרוייקט חדש בשם JEWEls ("התכשיטים"), המיועד לקהילות המקומיות בפולין. בערים רבות, בעיירות ובכפרים, יש עדיין סימנים של הקהילות היהודיות שבהם חיו יהודים מאות שנים. מטרת הפרוייקט היא להביא לידיעת תושבי אותם מקומות את ההיסטוריה המקומית שלהם, ולגרום להם לראות את המורשת

היהודית במקום מגוריהם כחלק מהמורשת של היישוב.

השלב הראשון של הפרוייקט כלל סמינר בן יומיים, שבו השתתפו מורים, עובדי מרכזי תרבות ומוזיאונים, ספרנים ואחרים, מכל רחבי פולין, במטרה להכיר את ההיסטוריה היהודית ולבדוק אפשרויות להגנה על אתרים היסטוריים מקומיים.

קראים כותמים,

במאמר "ילדות בקרקוב" מאת דבורה הנפלד, מתוך ספרה "אלוהים, איפה היית?!", כותבת המחברת על רחוב דיטלה כי: "לאורך הרחוב נמתחה שדרה שנקראה "פלנטי..."

זו טעות שחזרת לא אחת. במציאות אלה שני דברים שונים. הפלנטי היא כעין שדרה ארוכה ויפה בה יש עצים נותני צל, המקיפה את העיר הישנה של קרקוב. במקביל לקטע מהפלנטי ישנה שדרה רחבה הנקראת רחוב יוזפה דיטלה, אשר גם בה יש ספסלים בין עצים נותני צל. מאז שנות השבעים עוברת חשמלית במרכז שדרת דיטלה, עד הויטלה.

אולי מידע זה יעזור למטייל בקרקוב, ולטייל בקרקוב תמיד מומלץ בכל לשון.

ד"ר דניאל קמפלר

ארנון לופטיג מבקש את עזרתכם כדי ללמוד על משפחתו הקרקובאית. משפחת לופטיג, סבא יוסף לופטיג וסבתא אסתר לבית טלר, התגוררה ברחוב קרקובסקה 4, והיתה להם חנות לבגדי נשים בסמוך. הבן הצעיר, משה, יליד 1932, ברח לרוסיה עם הוריו כשפרצה המלחמה. יוסף לופטיג נעלם ברוסיה, ואסתר עם בנה משה חזרו לקרקוב עם סיום המלחמה ב-1945. שנתיים מאוחר יותר נפטרה אסתר לופטיג ונקברה בבית העלמין שברחוב מיודובה בקרקוב ומשה עובר לבית היתומים. בשנת 1950 עלה ארצה ונפטר כאן בשנת 1983. כל מי שיכול להוסיף פרטים על המשפחה מתבקש לכתוב ל-

arnonl65@gmail.com או יתקשר ל-050-8552091.

ארנון לופטיג

ב-22 באוקטובר יתקיים בקרקוב כנס לציון 130 שנה לקונגרס הציוני בקטוביץ (הכינוס הראשון של כל אגודות חובבי ציון נערך בקטוביץ בשנת 1884). הכנס מתקיים בשיתוף האוניברסיטה הפדגוגית בקרקוב, מכללת בית ברל והמכון ללימודי יהדות באוניברסיטה היגלונית של קרקוב.

בין הנושאים שיועלו בכנס: השפעת הציונות על תמורות ביהדות מסוף המאה ה-19 ועד מלחמת העולם השנייה; הציונות הרויזיוניסטית והלאומיות הפולנית; הציונות בגליציה בהקשר עם מלחמת העולם הראשונה; עליית יהודי פולין לישראל בתקופה שבין שתי מלחמות העולם; פרשות המים ביחסי פולין-ישראל ועוד.

נחמן מיפלב (1886-1937)

נחמן מיפלב (ביידיש מיפעלעוו) היה סופר יידי ועברי, מחנך ועורך, שפעל בקרקוב, אליה הגיע בשנת 1905, לאחר כישלון המהפכה ברוסיה. מיד עם הגעתו של מיפלב לקרקוב הוא החל בפעילות חינוכית וספרותית.

ב-1921 ייסד בקרקוב וערך שבועון עברי לילדים בשם "הקורא הצעיר". השבועון לא החזיק מעמד זמן רב, ולאחר פרסום כתריסר גליונות נסגר.

נחמן מיפלב

המשיך בכתיבתו מעל במות רבות אחרות, והיה במשך שנים רבות מהמשתתפים הקבועים בעתונים היהודים בפולין, בעברית וביידיש.

כתב סיפורת ריאליסטית, מחזות חינוכיים, הומרסקות ופליטונים וכתב, תרגם וכינס גם אגדות עם.

היה מורה לעברית בגימנסיה העברית בעיר, והיה מיוזמי הקמת "בית המדרש נחלת אבות" בגימנסיה, שפעל, החל מתחילת שנות השלושים, בחדר מיוחד שהוקצה לשם כך בבית הספר. בנו הוא הקוסם המפורסם צ'אן קנסטה.

